

ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧИХ ЗАКЛАДІВ У ТУРИСТИЧНІЙ ІНДУСТРІЇ

Постановка проблеми. Використання різноманітності природних ресурсів для відпочинку, оздоровлення та лікування людини стало основою для класифікації закладів, які надають відповідні послуги. Оздоровчий туризм стає принципово новою течією, розрахованою на здорових людей, які прагнуть підтримати та поліпшити загальний стан здоров'я, самопочуття, отримати нові враження та емоції. Тому оздоровчий туризм (велнес) не є суто лікувальним, а в більшій мірі є профілактичним (підтримуючим та поліпшуючим стан здоров'я).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями особливостей класифікації лікувально-оздоровчих закладів у туристичній індустрії займались такі вчені: Бабарицька В.К., Любіцева О.О., Мальська М.П., Стафійчук В.І., Худо В.В. У працях зазначених авторів важливим теоретичним здобутком є поширення розуміння класифікації лікувально-оздоровчих закладів у туристичній індустрії.

Метою статті є дослідження та вивчення особливостей класифікації лікувально-оздоровчих у туристичній індустрії.

Класифікація наявних у світі курортів за двома ключовими групами критеріїв – функціональним та геопросторовим.

Функціональні критерії типології курортів – це критерії, які акцентують увагу на виокремленні пріоритетного функціонального профілю курорту як територіальної системи чи закладу сфери послуг, зорієнтованого на обслуговування певного сегмента споживачів його послуг. Серед множини функціональних критеріїв у науковій типології курортів найчастіше використовують медичні, соціопсихологічні, ціннісно-смакові й вікові.

Відповідно до структури рекреаційних потреб людини прийнято виділяти такі три головні функціональні класи курортів:

- приморські рекреаційно-відпочинкові;
- гірські активно-туристичні;
- лікувально-оздоровчі.

Кожен з названих класів курортів також поділяють на низку типів і підтипів, зокрема, приморські курорти на: курорти-SPA, таласокурорти, поселення з інфраструктурою так званого пасивного пляжного відпочинку, курортні центри з інфраструктурою активної рекреації (аквапарками, яхтингом, серфінгом тощо), історико-культурні курортні центри (наприклад, Монако), курортполіси з модерними рекреаційно-готельними комплексами. Гірські курорти поділяють на два підкласи курортів (цілорічної дії і сезонної дії), на підставі чого виокремлюють курорти гірськолижні, літні активно-туристичні (маунт-байк, скелелазання, сплави гірськими річками тощо), екотуристичні, агротуристичні,

мисливсько-туристичні, кліматично-оздоровчі, термально-оздоровчі тощо. Лікувально-оздоровчі курорти поділяють на питні, грязьові, купально-ропні, купально-термальні, кліматичні, спелеологічні (підземні) та ін.

У рекреології і курортно-рекреаційній географії поширені наукові типології курортів, що ґрунтуються на тих чи інших критеріях геопростору.

Геопросторові критерії типології курортів – це критерії, які акцентують увагу на просторових (географічне положення, ландшафт, соціально-економічне освоєння території тощо) характеристиках розміщення курорту як територіальної системи чи закладу сфери послуг, зорієнтованого на обслуговування певного сегмента споживачів його послуг.

Серед множини геопросторових критеріїв у науковій типології курортів найчастіше використовують ландшафтні, рекреаційно-кліматичні, рекреаційно-ресурсні й урбодемографічні. Загалом ці критерії прийнято об'єднувати у дві групи: природничо-ї та суспільно-географічні. І саме вони (а не функціональні критерії) є в основі наукових типологій курортно-рекреаційних систем макрорегіонального, регіонально-секторного й локального рангів.

Найпоширеніші типології курортів за геопросторовими критеріями:

- за орографічним критерієм: низинні, височинні, передгірні, гірські;
- за секторно-географічним критерієм: приморські, континентальні;
- за зональними рекреаційно-кліматичними критеріями: високогірно-кліматичні (альпійські), помірно кліматичні сезонної дії, середземноморсько-кліматичного типу, тропічні;
- за ландшафтоформувальними критеріями: приморські, континентальні;
- за специфічними природними критеріями: питні водооздоровчі, термальні, приакуаторіально-сольові (ропні), іонізаційно-сольові алергологічні (спелеологічні), грязьові, нафталанові, фітонцидні тощо;
- за демографічно-урбаністичними критеріями: курортполіси, великі поліфункціональні курортні центри, малі вузькоспеціалізовані курортні поселення, територіально відособлені локальні санаторно-курортні комплекси;
- за суспільними й економічними критеріями: місцевого значення, внутрішньодержавні, міжнародного класу; недорогі, респектабельні, фешенебельні; вузького (спеціалізовані) й широкого (загальнооздоровчо-відпочинкові) профілів тощо [4].

Поділяють курорти за основним курортним чинником (ландшафтно-кліматичні умови, лікувальні грязі, мінеральні води:

1. Бальнеологічний курорт – основний лікувальний чинник це природні мінеральні води.
2. Грязьовий курорт – основний лікувальний чинник це природні лікувальні грязі.
3. Кліматичний курорт: приморський кліматичний курорт; гірський кліматичний курорт.

Поділ курортів за головним природним чинником є досить умовним, тому що багато них мають декілька основних чинників. Тому поряд з трьома

основними типами курортів – бальнеологічними, грязьовими і кліматичними – виділяються перехідні типи. Курорти перехідного типу добре розвинені в Європі. Останніми роками широкого поширення набули спа курорти. Такі курорти організуються не тільки в рекреаційних зонах, але і у великих мегаполісах, навіть в готелях, призначених для ділового туризму.

У класифікації лікувально-оздоровчих закладів відсутній єдиний стандарт. Українська СПА асоціація та Союз професіоналів СПА, готелів та велнес-курортів України не пропонують власних класифікацій. Натомість в Україні існує їх офіційна статистична класифікація [4].

Нижче наведено співставлення міжнародної класифікації спа-закладів та їх аналогів, існуючих в Україні.

Таблиця 1

Співвідношення класифікації спа-закладів [4, с. 14]

Класифікація спа закладів за Міжнародною СПА Асоціацією (ISPA)	Аналогічні заклади в Україні
Клубні спа (без послуг проживання) Спа	Спа-центри клубного типу – центри клубного типу – заклади, що надають побутові послуги для населення
Спа -круїзи	Морські, річкові круїзи з елементами спа
Денні спа (без послуг проживання)	Салони краси, спа центри, сауни, лазні та інші подібні заклади – що надають побутові послуги для населення Курортні поліклініки, бальнеологічні та грязелікарні тощо (без послуг проживання)
Спа-дестинації Спа-готелі	Санаторії та пансіонати з лікуванням Готелі зі спа-зоною Будинки, пансіонати, бази та інші заклади відпочинку зі спа-зоно
Спа медичні заклади	Стаціонарні лікувальні заклади
Спа мінеральні джерела	Санаторії та пансіонати з лікуванням, що базуються на мінеральних джерелах
Спа-курорти	Санаторії та пансіонати з лікуванням

За рекомендаціями UNWTO, відповідно до яких санаторно-курортні та оздоровчі заклади (санаторії, пансіонати з лікуванням, будинки й бази відпочинку та ін.) належать до туристичної індустрії, а вітчизняні та іноземні громадяни, які використовують їхні послуги, – є туристами.

Список використаних джерел

1. Любіцева О.О. В.К. Бабарицька Туризмознавство: вступ до фаху: підручник. Київ: Вид.-поліграф. Центр «Київський університет», 2008. 335 с.
2. Мальська М.П., Худо В.В. Менеджмент туризму. Вступ до спеціальності. Навч. посіб. Львів: Вид.-чий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. 314 с.
3. Курортні ресурси України. Київ: ЗАТ «Укрпрофоздоровниця», «ТАМЕД», 1999. 344с.
4. Стафійчук В.І. Рекреалогія. Навч. посіб. Київ: Альтерпрес, 2006. 264 с.